

kanimo ulaziti u analizu tih kritika, ali bi se složili (291), *što bi mi učinili jednom crncu* (337), *trebali bi* (mj. biste) *češće ići u kino* (337), *vi bi morali izići* (339). Pored ovih nepravilnih oblika u istom članku čitamo: *ne biste nikad znali* (339).

Relativna zamjenica *koji* nije sintaktički pravilno upotrebljena u izrazima: *dogadaj, kojeg je pjevač ili lično doživio ili čuo* (378), (članak), *kojeg bismo već gotovo mogli nazvati prvim manifestom* (288), *objekt, kojeg opisuje i raščlanjuje* (301). U sva tri slučaja mjesto *kojeg* mora stajati *koji*, jer se zamjenica odnosi na imenice muškoga roda u singularu, koje označuju nešto neživo.

Jedan suradnik »H. kola« ne zna dobro razlikovati značenje priloga *kuda* i *kamo*. Prvi označuje put, kojim netko ide, a drugi cilj, prema kojemu se ide. Zato je pisac mj. *kuda* imao upotrebiti *kamo* u rečenici: *u većim centrima Yorkshira, kuda su sestre povremeno zalazile* (339).

Pojedinim člancima »H. kola« moglo bi se još koješta prigovoriti, ali i ovo je dosta, da se vidi, kako kod nas vlada prilično pravopisno i jezično šarenilo. Bez sumnje, mnoge od navedenih pogrešaka nisu počinili sami pisci, nego se one imaju pripisati nepažnji korektora i tipografa, osobito što se tiče nedosljednosti i suprotnosti u pojedinim člancima istoga pisca, ali ni pisci nisu bez krivnje, jer bi i oni morali malo više brige posvetiti svome jeziku, svijesni, kako su pozvani, da svoj jezik unapređuju, obogaćuju i čiste od svih jezičnih i pravopisnih natruha.

NEKOLIKO RUSIZAMA NOVIJEGA VREMENA

Tomislav Prpić

Pisao sam o našim rusizmima već u nekoliko navrata, a ovdje nastavljam taj posao i navodim pregršt rusizama novijega vremena, što ih najčešće susrećemo. U posljednje vrijeme proširili su se neki rusizmi, za koje imamo dobre naše riječi, u tolikoj mjeri, da to upravo zabrinjuje. Potrebno je na njih upozoriti da ih se kloni svaki onaj, kojemu je stalo do pravilnosti i čistoće hrvatskoga književnog jezika.

Predskazati (*predskazat'*) u značenju *proreći* čest je rusizam novijega vremena. Nalazimo doduše u naših starih pisaca 16. stoljeća oblik *skazanje*, imamo i danas glagol *kazati*, ali nemamo glagola *skazati*, a taj rusizam nema nikakve veze sa spomenutim našim starim oblikom. On je unesen u naše vrijeme, izravno iz ruskoga jezika.

Pridržavati se (*priderživat'sja*), mjesto *držati se* (propisa), također je rusizam. Imamo i mi doduše glagol *pridržati*, *pridržavati*, ali s drugim značenjem. Možemo na pr. nekome *pridržati* kaput.

Glagol *oformiti* (*oformit'*) osobito je nezgodan, jer je grčkoj osnovi dodan slavenski predmetak i slavenski dočetak. Želimo li da se poslužimo imenicom *forma*, danas već međunarodnom, načinit ćemo glagol s neslavenskim dočetkom — *irati*, pa ćemo reći *formirati*, ako nam je baš zazoran naš glagol *oblikovati*. Usput ću ovdje spomenuti i osobito grotesknu imenicu *svezist* (*svjazist*), t. j. pripadnik vojničke čete za vezu, koja je građena analogno, samo u suprotnom pravcu: slavenskoj je osnovi dodan neslavenski dočetak!

Riješiti se (*rešit'sja*) na odlazak ne možemo. Isto tako ne možemo ni *riješiti* (*rešit'*), da je Ivanov trud bio uzaludan. Možemo se *odlučiti* na odlazak, možemo *zaključiti*, da je Ivanov trud bio uzaludan, a *rješavamo* zadaću, problem, zagonetku i t. d.

Izviniti (*izvinit'*) čujemo često, mjesto *oprostiti*, pa i *vinovnik* mjesto *krivac*.

Podržati *prjedlog* mjesto *poduprijeti* *prijedlog* također je rusizam.

Pričiniti (*pričinit'*) mjesto *uzrokovati* (*štetu*) govore mnogi, a i ne *pričinja* im se, da to nije hrvatski . . .

Podležati (*podležat'*) taksi zaštiššan je rusizam, jer su u nas usluge *podvrgnute* taksi. Mi takse *plaćamo*.

Upražnjavati (*upražnjat'*), mjesto *obavljati*, vršiti, rusizam je, koji mnogima ne smeta, ma da znadu značenje naših riječi *ispražnjivati*, *prazan*.

Ukazati (*ukazat'*) susrećemo veoma često u značenju *pokazati*, *dokazati*, *svjedočiti o nečemu*, pa čujemo i čitamo: To *ukazuje na nemar*, mjesto: *To pokazuje nemar*, *dokazuje nemar*, *svjedoči o nemaru*.

Ruski su prefiksi i u glagola *osmotriti* (*osmotret'*), mjesto *promotriti*, i *smijeniti* (*smenit'*), mjesto *zamijeniti*, *ukloniti*.

Razmotriti pitanje (*rassmotret' vopros*) zaštiššan je rusizam kraj našega raspravljanja o pitanju. Isto je tako rusizam, što neki *raspravljaju po pitanju* (*po voprosu*) mjesto *o pitanju* . . .

Rukovoditi, *rukovoditi se* (*rukovodit'*) obnovljen je naš stari rusizam iz kancelarijskoga jezika. Nekad je bio ograničen samo na taj jezik, a sada se nemilice proširio na štetu naših glagola *voditi*, *ravnati*, *upravljati*.

Usloviti (*uslovit'*) pišu i govore mnogi, premda je već Maretić u *Savjetniku* kazao, da je to nepotrebnii rusizam. Bolje je *uvjetovati*, pa prema tome i imenica *uvjet*, a ne *uslov* (*uslovie*). Ovdje je mjesto, da ujedno spomenem i izričaj *u uslovima mira* (*ili rata*). Tako kažu Rusi (*v uslovijah mira*, *v uslovijah vojny*). Mi kažemo: *u mirno doba*, *u ratno doba*; ili: *u miru*, *u ratu*; ili: *u prilikama mirnoga vremena*, *u ratnim prilikama*.

Trebovati (*trebovat'*), mjesto *zahtijevati*, *tražiti*, neopravdan je rusizam, premda je taj glagol u semantičkoj vezi s našim glagolom *trebati*. Tako i *trebovanje* mjesto *potraživanje*, *zahtjev*.

Zavještati (zaveščat') češće susrećemo, premda naš prosječni čovjek, pa i mnogi inteligent, koji ne zna ruski, ne će bez konteksta razumjeti značenje toga glagola: *ostaviti* (oporukom, u naslijeđe).

Predstojati (predstojat') nije naš glagol. Nama sreća ne *predstoji*, nego nas čeka.

Blagodariti (blagodariť) zališan je rusizam kraj našega glagola *zahvaljivati*.

Kroz dva sata, kroz godinu dana, kroz vjekove stari su naši prognani germanizmi, koji nam se sada vraćaju kao rusizmi (čerez dva časa, čerez god) ili galicizmi. Treba reći: *Vratit ću se za dva sata, za godinu dana*.

U vidu, pod vidom (vvidu, pod vidom) vrlo su rašireni rusizmi, pa svaki dan susrećemo rečenice: *Radio je savjesno imajući u vidu* opću koristi. Ili *Pod vidom* nauke šire se nenaučna učenja. Hrvatski bi prijevod tih rečenica bio: *Radio je savjesno zbog opće koristi. Pod tobožnjom naukom* (ili: *pod krinkom nauke*) šire se nenaučna učenja.

Izvršiti plan! (Vypolnit' plan!) možemo kazati govoreći ruski i nismo se ogriješili o rusku gramatiku. U hrvatskom jeziku treba reći: *Izvrši plan!* Ili: *Treba izvršiti plan!*

Usklici: *Točno! Pažnja!* ruski su usklici: *Točno! Vnimanie!* pa treba da ostanemo kod svojih usklika: *Tako je! Pozor!* (Ili: *Pazi!*)

Od imenica prodiru u posljednje vrijeme sve više ovi rusizmi: *masštab* (*masštab*), za naše *mjerilo*; *oblast* (*oblast'*), za naše *područje*; *savjet* (*sovet*), za naše *vijeće*; *sudija* (*sud'ja*), za našega suca; *oruđe* (*orudie*), za *top* (što je doduše turska riječ, ali za nju nemamo zamjene, jer je *oruđe* kod nas *alat*, obično u poljodjelstvu, a dolazi i u prenesenu smislu, u značenju *sredstvo*).

Od ruskih pridjeva prodiru k nama: *neprikosnoven* (*neprikosnovennyj*), *nasmješljiv* (*nasmešlivyyj*), *prozračan* (*prozračnyj*), *neophodan* (*neophodimyyj*), *bezopasan* (*bezopasnyj*), *ljubezan* (*ljubeznyj*), pa mnogi već počinju zaboravljati naše pridjeve: *nepovredljiv*, *porugljiv*, *proziran*, *neophodno potreban*, *neopasan*, *ljubazan*. Ovdje možemo spomenuti i pridjev *pravilan*, ako ga upotrebljavamo u značenju *dobar*, *valjan*, a ne u značenju *skladan* (*pravilan nos*, aži ne *pravilan odnos*).

Mnogi od tih rusizama tako su se već uvriježili u širokim, neupućenim krugovima, da toj nevolji ne može doskočiti mekana olovka filologa. Tu je potrebna i dobra volja svih onih, koji pišu, a u borbi za čistoću i pravilnost hrvatskoga književnog jezika treba da se pridruže filolozima u prvome redu novinari i urednici radio-emisija, jer novine i radio danas najviše i najjače utječu na oblikovanje jezične svijesti naših širokih slojeva.